

VITA ÉS VIRGINIA

Virginia Woolf arcai

PETHŐ RÉKA

VITA SACKVILLE-WEST IHLETTE WOOLF LEGHÍRESEBB HŐSÉT, ORLANDÓT.

Virginia Woolf évtizedek óta emblematikus figura a feminista irodalom számára, regényei már akkor a női irodalom legjelentősebb darabjai közé tartoztak, amikor a fogalom még nem is létezett. Magánéletéről rengeteget tudunk a tények szintjén, köszönhetően fennmaradt hatalmas levelezésének és annak, hogy egy jelentős művészeti-irodalmi kör, a Bloomsbury csoport tagja volt, mégis a mai napig sokan és sok módon próbálják megfejteni a pszichés problémákkal küzdő, és életének végül önkézével véget vető rejtélyes írónőt (az egyik legismertebb példa Michael Cunningham regényének 2002-es adaptációja, *Az órák*). Chanya Button második filmje, a *Vita és Virginia – Szerelmünk története* Eileen Atkins színpadra írt drámájának adaptációja, alapja a két címszereplő írónő levelezése, és Woolf egyik leghíresebb regénye, az *Orlando* keletkezését mutatja be.

A történet középpontjában Vita Sackville-West és Virginia Woolf szerelmi viszonya áll: ez a kapcsolat és Vita személye ihlette Orlando androgün alakját

– az inspirációról maga Woolf számol be naplójában. Vita elcsábítja Virginiát, ám miután megszerzi, hamar érdeklődését vesztí és továbblép: ez a patriarchális világrendben a férfiaknak tulajdonított attribútum vezet el Virginiát ahhoz, hogy megformálja ezt az alapvetően nemtelen, az évszázadok során férfiből nővé változó karaktert.

Virginia bátyja az 1900-as évek elején alapította meg a Bloomsbury csoportot, amely liberális elveket valló művészeket gyűjtött össze: tagja volt nővérük, a festő Vanessa Bell és maga Woolf is. Közben egymás között teljesen magától értetődtek számukra a homoszexuális párok, nyitott házasságok, kifelé decens, a hagyományos társadalmi szerepeket betöltő életet éltek (a csoport kialakulását jelentős magánéleti fókusszal a 2015-ös *Life in Squares* című háromrészes minisorozat mutatja be). Ez a csoport adta Virginia életének, alkotói munkásságának és Vitával kialakuló szerelmi kapcsolatának kontextusát: szakításuk és Vita lényének megértése teremtette meg az *Orlandót*.

„Több különböző életre lenne szüksége”

(Gemma Arterton és Elizabeth Debicki)

Woolf az *Orlandóban* szatirikusan beszél a brit kultúráról, amely elfogadta a lesbikusságot mindaddig, amíg az allegóriaként jelenik meg, és épp annyira valóságos, mint amennyire a regény Sackville-West-ről szól: nem lehetett realiztikus. Az *Orlando* követi a szabályos élettrajz struktúráját és látszólag megfelel a heteroszexuális kultúra hagyományos szabályainak, ám mindezt úgy teszi, hogy hőse egy több száz

évig élő alak, története megkérdőjelezi a hagyományos nemi predesztináció létjogosultságát. Ez a kettősség hatja át Vita életét is, akinek egy olyan világban, ahol a férfiközpontú gondolkodás által létrehozott fogalmak formálják a szerepeket, több különböző életre lenne szüksége, hogy minden énje ki tudjon teljesedni. Nem csak szimbolikus értelemben van ez így: Vita elveszíti családi otthonát, az *Orlandóba* is átemelt és a jelen filmben központi szerepet betöltő Knole-t, csak azért, mert nő – ha férfi lenne, ő örökölné, ám így unokatestvéréé lesz.

Az *Orlando* keletkezése azonban csak a két órás játékidő utolsó harminc percében jelenik meg, a megelőző időben melodramatikus és maníros jeleneteken keresztül látjuk Virginia őrlődését mind ebben a viszonyban, mind regényei csekély olvasottsága okán. A *Vita és Virginia* az *Orlandóhoz* hasonlóan megfelel az élettrajzi mű szabályainak, ám Woolffal ellentétben Chanya Button mintha nem empatikusan, hanem itélettel fordulna hősei felé. A rendező a film első háromnegyed részében igyekszik felvázolni azt a kettősséget, amely Virginia és Vita világát jellemzi, és bár ma már nem kellene allegóriákban beszélnie, mégsem jár sikerrel. Egyszerre igyekszik bohém és mai módon szexi lenni, ugyanakkor távolságot tart karaktereitől, helyenként szinte parodisztikusan ábrázolja őket. Így bár az utolsó fél óra izgalmas és revelatív, nem következik a film megelőző másfél órájából. Nem támogatja ezt a színészválasztás sem: Gemma Arterton Vitája kiemelten dekoratív, nőies nő, távol áll tehát a szimbolikus nemtelenségtől (szemben például az 1992-es *Orlando* adaptációjának valóban szinte androgün Tilda Swintonjával), Elizabeth Debicki Virginiája pedig üres porcelánbaba marad. Amíg az *Orlando* fiktív biográfiája tudatfolyam jellegű elbeszélésével is sokkal megfoghatóbb portrét fest, addig a direkt elbeszélésmóddal dolgozó *Vita és Virginia* felszínes ábrázolás marad.

VITA ÉS VIRGINIA: SZERELMŰNK TÖRTÉNETE (*Vita & Virginia*) – brit-ír, 2019. Rendezte: **Chanya Button**. Írta: **Eileen Atkins** darabjából **Chanya Button** és **Eileen Atkins**. Kép: **Carlos De Carvalho**. Zene: **Isobel Waller-Bridge**. Szereplők: **Gemma Arterton** (Vita), **Elizabeth Debicki** (Virginia), **Rupert Penry-Jones** (Sir Harold), **Peter Ferdinando** (Leonard), **Isabella Rossellini** (Lady Sackville). Gyártó: **Mirror Productions / Blinder Films / Screen Ireland**. Forgalmazó: **ADS Service**. Feliratos. 110 perc.

